

משלי?! (16)

ומשנינן: משום דאמר ליה המשאל לשואל: הרי סוף סוף — אף אם תם היה — וכי את לאו תורא בעית שלומי לדידי וכי לא היית צריך לשלם לי את הפסד השור?! (17)

ואכתי מקשינן: ונימא ליה השואל למשאל:

ב-1 **אי תם הוה מודינא ומפטרינא** [אילו היה זה

תם, הייתי מודה ולא היו גובים מגופו], שהרי "פלגא נזקא קנסא", והמודה בקנס פטור?! (1)

ומוסיפה הגמרא ומקשה: ואפילו למאן דאמר "פלגא נזקא ממונא", ואינו יכול להודות ולפטור, מכל מקום תיקשי, נימא ליה השואל למשאל: אי תם הוה שאינו משתלם אלא מגופו, הוה מעריקנא ליה לאנמא [אילו היה זה תם, הייתי מבריח אותו

16. מלשון הרמב"ם [נזקי ממון ד יב] שכתב: "כל שומר שנתחייב לשלם ואין לו והיה המזיק תם שהוא משלם חצי נזק מגופו, הרי הניזק משתלם מן הבהמה שהזיקה", משמע שלכתחילה משתלם הניזק מן השומר, ורק כשאין לו אז משתלם מן הבעלים, וב"אבן האזל" שם הקשה על זה מלשון הגמרא כאן, דמשמע שאינו משתלם אלא מגופו, וראה מה שכתב שם.

וראה עוד שם, שדברי הרמב"ם ייתכנו רק לשיטתו בדין "יוחלט השור", אך לשיטת התוספות בדין "יוחלט השור" אליבא דרבי עקיבא, אינו גובה אלא מן השור, ראה שם.

17. א. ראה בהערה 15 לעיל בשם תלמיד הר"פ שתמה לעיל, מאי קסבר המקשן, וכתיורוצו לעיל יש לומר גם כאן.

ב. ביארו התוספות, שאין השואל משלם אלא אם היה ערך השור שוה את חצי נזקו, ואם לא היה שוה כן, אינו משלם אלא כפי מה שהוא שוה, שהרי אילו היה תם, לא היה צריך השואל לשלם לבעלים יותר מערכו, שהרי מגופו הוא משתלם.

1. א. נחלקו תנאים ואמוראים, אם המודה בקנס פטור, אפילו אם באו עדים אחר כך, או שאינו פטור אלא עד שיבואו עדים; וביארו התוספות,

שקושיית הגמרא אינה אלא לדעת הסובר "מודה בקנס ואחר כך באו עדים, פטור", אבל לדעת הסובר, שאם באו עדים הרי זה חייב, אין מקום לשאלת הגמרא, שהרי הנידון הוא באופן שבאו עדים והעידו על הנגיחה, ראה עוד שם.

ב. הקשו התוספות: איך יכול לטעון שהיה מודה, או שהיה מבריח את השור לאגם [בהמשך הגמרא], והרי רואים אנו שאם כי חשב שהשור הוא תם לא עשה כן?! ותירצו התוספות: מיד אחר הנגיחה הוגד לו שהוא מועד, וראה עוד שם.

ג. כבר צויין בהערה בעמוד א, שהאחרונים תמהו בדין זה, שהשומר מודה ונפטרים בעלי השור, ראה שם; ועוד העירו בזה, דהנה כתבו ראשונים ואחרונים [ראה מלחמות בסופ"ק דכתובות, ו"קצות החושן" סימן פא סק"י בדעת התוספות], שאין הודאה בקנס "פטורת" אלא אם היא הודאה ה"מחייבת" [אם לא היה זה קנס], ולפי זה נצטרך לומר, שאם יודה שומר על שור שכרשותו שהוא הזיק, יהיה הניזק גובה מן השור של הבעלים על פי הודאתו של שומר; והרי לכל הפחות הוי "הודאת בעל דין במקום שחב לאחרים" שאינו נאמן [ראה כתובות יט א, ועוד].

וה"חזון איש" צידד לומר, שכוונת הגמרא היא, שהייתי אומר לבעלים שיודו ויפטרו.

לאגם שלא יגבו מגופו]?! (2)

אלא, הכא במאי עסקינן, כגון דאקדים בי דינא ותפסיה [קדמו בית דין ותפסו את השור], ושוב אין מועילה לו הודאתו, ולא שייך שיבריחנו לאגם. (3)

ומקשינן: **אי הכי**, (4) **בעלים אמאי משלמים חצי נזק**, ולא השואל משלם את כולו?!

והרי **נימא ליה משאיל לשואל: אתפסתא לתוראי בידא מאן דלא מצינא לאשתעווי**

דינא בהדיה [התפסת את שורי ביד אנשים שאיני יכול לריב עמהם] דהיינו בית הדין! והיה לך לשמור את השור, שלא יתפסוהו בית הדין כדי לגבות ממנו. (5)

ומשנינן: **משום דאמר ליה שואל למשאיל: וכי אי אהדרתיה ניהלך, לאו מינך הווי שקלי ליה** [וכי אילו הייתי משיב לך את השור, וכי לא אף ממך היו תופסים את השור].

ומקשינן עלה: **ונימא ליה משאיל לשואל: אי אהדרתיה ניהלי, הוה מעריקנא ליה**

וראה ברא"ה ב"שיטה מקובצת" שהוא גורס: "כגון דאקדים בעל דין ותפסיה", ומפרש, שתירוך הגמרא מועיל גם לענין הודאה, והוסיף, שאם בית הדין היה תופסו, לא היה מועיל זה לענין הודאה, ועדיין היה יכול להודות וליפטור. וראה ב"ספר הזכות" להרמב"ן [כתובות טו א מדפי הרי"ף בסוף הדברים], שאף הוא כתב שעיקר הגירסא היא: "כגון דקדים בעל דין ותפסיה", והוכיח מזה, שאחר תפיסה אין מועילה הודאה לפטור, וכתב שם "אלא שיש גורסין, כגון שקדמו בי דינא ותפסוהו", ובפשוטו משמע, שאף לפי גירסא זו שוב אין מועילה הודאתו.

4. ב"שיטה מקובצת" בשם תלמיד הר"פ נתקשה בלשון "אי הכי" שהרי כל שכן שאם לא תפסוהו בית הדין, אלא עדיין הוא בבית השואל, שיש לבעלים לומר לשואל: למה לא הברחת אותו לאגם?!

ותירץ: דהכי קאמר, אי אמרת בשלמא שלא תפסוהו בית הדין, אלא העריקו לאגם, ניחא שלא יכול המשאיל לבוא בטענות אל השואל.

5. הקשו התוספות: והרי הוא לא התפיסו בידים אלא בית דין תפסוהו, והוא הרי לא היה יודע

2. תמהו התוספות: מה טענה היא זו, והרי לפי רבי עקיבא הסובר "יוחלט השור" אילו היה עושה כן היה גוזל את הניזק, והניחא לרבי ישמעאל שאין השור של הניזק, אלא שעבוד בעלמא יש לו על השור, אם כן אין זה אלא כמזיק שעבודו של חברו, אך לרבי עקיבא תיקשי; ועוד תמהו: הרי אילו היה עושה כן היו בית דין מנדים אותו?!

ולכן פירשו, שאין כוונת הגמרא אלא לומר, שאילו היה זה תם, מתוך שהייתי עושה כן היה הניזק מתפשר עמי בדבר מועט, והיה מוחל לי, ונמצא שהפסיד אותו המשאיל את כל היתרון שבזק על סכום הפרשה שהיה מתפשר, וראה מה שכתב בכיארור תירוצם ב"חזון איש" [ליקוטים הנדמ"ח ד"ה ובוזה ניחא].

ובפשוטו, לפי תירוצם, שוב ניחא הגמרא בין לרבי עקיבא ובין לרבי ישמעאל, אך מלשון הרשב"א נראה לכאורה, שאפילו הכי אין הסוגיא מתבארת אלא אליבא דרבי ישמעאל, ולא אליבא דרבי עקיבא, ראה שם, וצריך תלמוד; וראה עוד ברא"ה [הובא ב"שיטה מקובצת"] שהוא מפרש את הסוגיא כרבי ישמעאל דוקא, ואף שאין הלכה כמותו.

3. נתבאר על פי דברי המאירי וה"תורת חיים".

לאנמא [אילו היית משיב לי את השור, הייתי מבריה אותו לשדה] כדי שלא יתפסוהו.

ומשנינן: משום דאמר ליה שואל למשאל: סוף סוף, לאו מעלייה הוה משתלמי [וכי אטו אילו הייתי מחזירו לך לא היו יכולים בית הדין לגבות מעלייתך]?!?

ומקשינן עלה:

הניחא היכא דאית ליה נכסי [הניחא, כשיש למשאל נכסים אחרים] שאפשר לגבות מהם, אבל היכא דלית ליה נכסי [אבל כשאין לו נכסים אחרים מלבד השור], מאי איכא למימר?!? והרי באופן זה יטען המשאל לשואל: התפסת את שורי בידי מי שאיני יכול לריב עמו.

ומשנינן: משום דאמר ליה שואל למשאל:

כי היכי דמשתעבדנא לדידך, הכי נמי משתעבדנא להאיך [כשם שמשועבד אני לך כך משועבד אני לניזק],⁽⁶⁾ מדרבי נתן!

דתניא: רבי נתן אומר: מניין לנושה בחבירו [ראובן נושה בשמעון] מנה, וחבירו בחבירו [ושמעון נושה בלוי], מניין שמוציאין מזה [מלוי] ונותנין לזה [לראובן]?

תלמוד לומר בפרשת "שבועת הפקדון", כמי שנשבע לשקר על פקדון שיש בידו או על חוב שהוא חייב, שאינו חייב אותו, ושוב הודה על שקרו, "והתודו את חטאתם אשר עשו, והשיב את אשמו [הוא הקרן] בראשו, וחמישיתו יוסף עליו ונתן לאשר אשם לו [למי שנתחייב לו, רש"י]."

"לאשר הלוהו" לא נאמר, אלא "לאשר אשם לו", ודרשינן: "לאשר הקרן שלו", שאשם הוא קרן.⁽⁷⁾

שהוא מועד ומפסידים הבעלים!?! ותירצו: מיד כשנגח היה לו לחוש יותר, שמא הוא מועד, ראה עוד שם.

וקושייתם צריכה ביאור: הרי שואל חייב באונסין, ומה בכך שלא ידע שהוא מועד, מכל מקום הרי בית דין תפסוהו כשהיה ברשותו, ועליו לשלם לבעלים!?! [ולכאורה, על הגמרא בתירוצה נמי תיקשי: "משום דאמר ליה אי אהדרתיה ניהלך לאו מינך הוה שקלי ליה", ומה טענה היא זו, והרי כשמתה בהמה ברשות השואל הרי הוא חייב, אף שגם אם אילו היה משיבה לרשות הבעלים היתה מתה, כי מלאך המות מה לי הכא מה לי התם, ואם כן אף כאן, כיון שתפסו את השור בחובו, ישלם השואל!?!].

וב"חידושי רבי שמעון" סימן לג אות ג ביאר, שאם לא שהיה מחוייב לשמור, אין לחייבו על מה שנשתלם החוב בשורו, שפרעון חוב אינו

חשוב הפסד, שיהיה שואל חייב לשלם, וכמו שלא שמענו מעולם, שיהיה מי שתופס ממון של לוה לשלם למלוה שלו, שיהיה חייב מדין מזיק וגזול; וכל הטענה היא משום ששומר מתחייב לעשות כרצון הבעלים, וזה הוא רצון הבעלים שלא יתן לגבות ממנו, ואם כן כשלא היה בידו לעשות מאומה, אינו חייב; אך ראה ב"חזון איש" סימן טו סקכ"ז; וראה עוד ב"אילת השחר" שפירש באופן אחר.

6. לכאורה כוונת הגמרא היא: לו יהא שפשעתי כלפיך, והרי אני חייב לשלם לך, מכל מקום הרי חוב זה שאני חייב לך יכול הייתי ליתנו לבעל חוב שלך מדרבי נתן, ואם כן הקדמתי ועשיתי כן, ושוב איני חייב לך מאומה, וצריך תלמוד.

7. נתבאר על פי רש"י בפסחים לא א.

אמר תירץ רבי יוחנן: תברא [שבור את הברייתא]! כלומר: אכן קשיין אהדדי ובהכרח שאין הרישא והסיפא בשיטה אחת, ומי ששנה זו [את הרישא] שרשות אינה משנה, לא שנה זו [את הסיפא] שרשות משנה.⁽⁸⁾

רבה אמר לקיים את הרישא עם הסיפא:

מדרישא סבירא ליה דרשות אינה משנה, בהכרח דסיפא נמי סבירא ליה דרשות אינה משנה; וסיפא היינו טעמא שאין מועיל ההעדאה שבבית שומר לחייב את הבעלים:

משום דאמר ליה המשאיל לשואל: לאו כל כמינך דמייעדת לי לתוראי [אין בכוחך לייעד את שורי].⁽⁹⁾

שנינו בברייתא: הועד בבית שואל, והחזירו לבעלים, בעלים משלמין חצי נזק, ושואל פטור מכלום:

ומקשינן: הרי סיפא — הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק — משמע דרשות משנה, ולכן אין הבעלים משלמים חצי נזק מכת העדאה שנעשתה ברשות השואל —

ואילו רישא — שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק, ושואל משלם חצי נזק — משמע דרשות אינה משנה, ולכן אף שהשור הוא ברשות השואל, משלמים על נגיחתו נזק שלם, משום העדאה שהיתה בבית הבעלים — וקשיא רישא לסיפא! ?

כן לעולם לא תמצא שור מועד, שהרי משנגח בפעם הראשונה, יצא מרשות המזיק לרשות הניזק, וכן לעולם; ואין לומר שנגח בשלש פעמים הראשונות שוורים של נכרי או של הפקר, שהרי אינו נעשה מועד אלא בכני חיוב, כמבואר בתוספות בפרק כיצד הרגל.

וקושיא זו הקשה גם ה"חזון איש" שם, וכתב שם לבאר בשני דרכים, או דאם הועד בשלש רשויות נעשה מועד לכל הרשויות, [נראה כוונתו, דכמו למאן דאמר מועד למינו אינו מועד למין אחר, מכל מקום אם נגח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל הפחות לשלש אלו, ראה לעיל לט ב, ובהערות; אם כן הוא הדין מועד לרשות אחת שאינו מועד לרשות אחרת, מכל מקום אם נגח בשלש רשויות נעשה מועד לכל הרשויות; וראה "אילת השחר" ד"ה בחזו"א]; או על פי דבריו, שאם חזר וקנה ממנו חזר למועדו, ואם כן משכחת לה כשסילק את הניזק בכסף.

9. א. כתב הרשב"א, שאין כוונת רבא לומר

8. א. כתב ה"חזון איש" [הובא בליקוטים הנדמ"ח], שאם מכר אדם את שורו המועד, והרי הוא תם ביד הלוקח, כי רשות משנה, מכל מקום אם יחזור המוכר ויקחנו ממנו, יחזור השור להיות מועד, שאם לא כן, היה לברייתא לומר חידוש גדול יותר, שאפילו אם הועד בבית בעלים ויצא ליד שואל וחזר לבעלים, הרי הוא תם, ולמה אמרו "הועד בבית שואל"; וכן הוא מוכרח גם, משום שאם לא כן, כל מי שיש בידו שור מועד יתנונו לשעה אחת לשומר, ויחזור לתמותו.

וביאר את הטעם בזה, "דשינוי רשות אינו משנה טבעו, אלא מועד לרשות זה אינו מועד לרשות אחר, כמו מועד לשבתות ואינו מועד לחול"; [הדוגמא צריכה ביאור, שהרי שם הוא בטבע, כמבואר ברש"י לז א, ובתוספות שם בשם הירושלמי].

ב. ב"קובץ ביאורים" לבבא קמא אות כא, נתקשה לדעת הסובר ד"רשות משנה", אם כן לרבי עקיבא הסובר ש"יחולט השור" לניזק, אם

שנינו במשנה: שור האצטדין אינו חייב מיתה:

איבעיא להו: כיון ששור ההורג אדם פסול להקרב על גבי המזבח, יש להסתפק בשור האצטדין, מהו שיהא כשר לגבי מזבח? (11)

רב אמר: כשר הוא.

רב פפא אמר ליישב את הרישא עם הסיפא בהיפוך:

מדסיפא סבירא ליה דרשות משנה, רישא נמי סבירא ליה דרשות משנה.

ורישא היינו טעמא שמועילה ההעדאה שבבית הבעלים לחייבו נזק שלם כשהוא ברשות השואל, משום דכל מקום שהולך השור, שם בעליו עליו. (10)

גב ש"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", מכל מקום על עצמו יכול לאסור; ומיהו נתקשה בטעם הדבר למאן דאמר "ליעודי תורא", ראה שם.

10. א. כתב הר"א מגרמיש"א ב"שיטה מקובצת": "פירוש: וההעדאות שהעידו במשאל לא נתבטלו, אבל סיפא שהעידו בשואל אותם נתבטלו, ולגבי משאל לא נתייעד מעולם".

ב. מבואר מן הסוגיא, שאם "רשות משנה" אין לבעלים להתחייב חצי נזק [אם לא משום סברתו של רב פפא, שאף עליו חלקן], וחיודו יש בדבר, כי היה מקום לומר ש"רשות משנה" אינה אלא כשהרשות האחרת היא זו המתחייבת בנוקין, ואין מועיל ההעדאה שברשות הראשונה לחייב את הרשות השניה, אבל כאן שהבעלים הראשונים שברשותם הועד הם המשלמים את חצי הנזק שהמועד הוסיף על התם, אין חסרון במה שהשור הוא ברשות אחרת, כי את הרשות הראשונה אנו מחייבים ולא את השניה; ושמא יש לומר שזו היא כוונתו של רב פפא, [וראה "אילת השחר" ד"ה וכן יש לעי'].

11. כתב ב"חידושי מרן רי"ז הלוי" [נזקי ממון עמוד סז], שיסוד הדין של שור האצטדין שאינו חייב מיתה, ומשום שנאמר "כי יגח" ולא שיגחוהו אחרים, אינו פטור מחיוב מיתה, אלא

ששואל אינו כבעלים, להעיד בו ולעשות השור למועד, שהרי העדאה בפני אפוטרופוס מועילה, ולא גרע שואל מאפוטרופוס; אלא הכוונה היא "לאו כל כמינך לייעודי ליה לתוראי לדונו כמועד לאחר שחזר לרשותי, לפי שאתה לא שמרתו יפה בעוד שהיה ברשותך"; והמגיה העיר, שזו היא גם כוונת רש"י שכתב: "לא שלך היה ולא נזהרת בשמירתו".

וכתב עוד הרשב"א, שלפי זה מה מה שמבואר במשנה לעיל לט א, שאם נתפקח החרש ונשתפה השוטה, חזר השור לתמותו, אין זה משום ש"רשות משנה", לפי דעת רבא [ודלא כמבואר ברש"י שם ובכל הסוגיא שם], אלא משום שאין בכחו של האפוטרופוס לייעד את השור לדונו כמועד לאחר שחזר לרשות הבעלים, אי נמי יש לומר, שאפוטרופוס עדיף משומר, וכבעלים ממש עשאוהו, [וראה גם ברא"ה ב"שיטה מקובצת" שחילק בין שואל לאפוטרופוס].

ב. ב"קובץ ביאורים" לבבא קמא אות כב, כתב לבאר את סברת הגמרא: "לאו כל כמינך דמייעדת לי לתוראי", דנראה מכאן, שלהעדאת השור צריך בעלים, ואם שור של הפקר נגח שלש פעמים אינו נעשה מועד, וכל דין שאינו יכול להתחדש בלי בעלים, אין אדם יכול לחדשו על דבר שאינו שלו; ומכל מקום השואל משלם נזק שלם אם הועד אצלו, וכמו שמצינו, דאף על

ושמואל אמר: פסול הוא.

רב אמר כשר הוא, משום שאנום הוא השור.

ושמואל אמר פסול הוא, שחרי נעבד בו עבירה.

מיתיבי לשמואל, הסובר שהוא פסול לגבי מזבח, מהא דתניא:

כתיב [ויקרא א ב]: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם".

ודרשינן: לכך נאמר "מן הבהמה", דמשמע, ולא כל בהמה, כדי להוציא את השור הרובע את האשה ואת הנרבע מן האיש, (12) שהוא פסול לגבי מזבח.

ולכך נאמר "מן הבקר" ולא כל בקר, כדי להוציא את הנעבד [בהמה שעשאוה עבודה זרה].

ו"מן הצאן" כדי להוציא את המוקצה, שהקצוהו לתקרובת עבודה זרה.

ולכך נאמר "ומן הצאן" [וי'ו יתירא], כדי

להוציא את הנוגח את האדם והמיתו, שהוא פסול. (13)

אמר רבי שמעון: אם כבר נאמר שהרובע פסול לגבי מזבח, למה נאמר גם שהנוגח פסול, והרי שניהם שוים בעבירתם, שהרי שניהם נסקלים?

ואם כבר נאמר שהנוגח פסול, למה נאמר שהרובע פסול? למה הוצרכה התורה שני מיעוטים למעט את אלו, והרי ממיעוט אחד יש למעטם, כי שקולים הם ויתמעטו שניהם ממיעוט אחד?!

ומפרש רבי שמעון: מפני שיש חומרא ברובע שאין בנוגח, ויש חומרא בנוגח שאין ברובע, שהרי:

רובע, עשה בו הכתוב אונם כרצון, כדמפרש ואזיל, אם לענין קרבן אם לענין מיתה, ואילו נוגח, לא עשה בו הכתוב אונם כרצון

—

ומאידך: בעליו של שור הנוגח משלם כופר, ואילו בעליו של הרובע אינו משלם את הכופר, וכדמפרש לה בסמוך.

לקרבן.

12. כגון שעשה כן על פי עד אחד או על פי בעלים, שלא נסקל, רש"י; ויש לפרש את כוונתו שאם עשה כן על פי שני עדים ונגמר דינו לסקילה, אפילו ברח, פסול הוא לגבי מזבח משום שהוא אסור בהנאה.

13. פירש רש"י: כגון שהמית את האדם על פי עד אחד או על פי בעלים, ונפטר מן הסקילה, וראה הערה 12.

שכל שאינו עושה מעשה מעצמו, רק על ידי זה שמגיחים אותו, עצם המעשה אינו בכלל "כי יגח", ואין כאן כלל חיוב של השור, ומשום זה הוא פטור ממיתה, שאין כאן מעשה נגיחה של השור עצמו כלל, וזה הוא מה שנסתפקה הגמרא כאן אם כשר הוא לגבי מזבח; וכעין זה כתב ב"אבי עזרי" נזקי ממון פרק ו הלכה ה, וביאר דמה שאמר רב דאנוס הוא, היינו דאף שנעבדה בו עבירה, מכל מקום אין כאן מעשה עבירה, וכמו אונס שלא נחשב למעשה, וכשר

דין], כי השור הנוגח באונס אינו חייב מיתה, כמבואר במשנתנו גבי שור האיציטדין. (16)

ומסייעת הגמרא פירוש זה:

הכי נמי מפתברא בהבנת הברייתא, שלענין מיתה חילק הכתוב בין אונס לרצון ולא לענין הכשר לקרבן, **דאי אמרת: לקרבן הוא** שאמרו —

אם כן האיך אפשר לומר: **"נוגח לא עשה בו** הכתוב **אונס כרצון"!**? והרי **לאו אונס** ידידה **כתיב** [לא נוגח באונס נאמר בכתוב הפוסל לקרבן], **ולאו רצון ידידה כתיב**; כלומר: וכי יש כתוב המחלק בין אונס לרצון לענין קרבן? (17)

לפיכך הוצרך הכתוב לומר: **רובע פסול,** והוצרך כתוב אחר לומר: **נוגח פסול.** (14)

ומוכיחה הגמרא מהברייתא ששור האציטדין כשר למזבח:

שהרי **קתני מיהת בברייתא:** **"רובע עשה בו אונס כרצון, נוגח לא עשה בו אונס כרצון"**.

ולמאי הלכתא [לאיזה ענין] לא עשה הכתוב בנוגח אונס כרצון, וכי **לאו לקרבן!** (15) הרי ששור האיציטדין שנגח באונס, כשר הוא למזבח.

ודחינן: זה שאמרו בברייתא שהנוגח לא עשה בו הכתוב אונס כרצון, **לא לענין קרבן** הוא שאמרו, אלא לענין **קטלא** [מיתת בית

כרצון, ואם היה הכוונה לקטלא היה לה לברייתא לפרש כן בהדיא, ולכן היה משמע שהכוונה לענין קרבן שבו עוסק הפסוק.

16. ופירוש הברייתא הוא:

אילו היה כתוב רק רובע, הייתי אומר: מה לרובע שכן החמיר בו הכתוב לענין קטלא לעשות בו אונס כרצון, תאמר ברובע שקל הוא ממנו, שהרי לענין קטלא לא עשה בו הכתוב אונס כרצון.

ופירש רש"י את המקור שלענין קטלא עשה בו הכתוב אונס כרצון, שהוא משום שנאמר [ויקרא כ טו]: **"ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת, ואת הבהמה תהרוגו"**, והרי הבהמה הנרבעת אנוסה היא.

17. פירש רש"י: **"לא עשה, משמע לא עשה בו הכתוב אונס כרצון, ומהיכא נפקא ליה דפשיטא ליה"**.

ביאור דבריו, שאם כי ודאי פשיטא לן כן, משום שנאמר **"לא יגח, ולא שיגחיהו"**, וכמו

14. כתבו התוספות, שלא היתה צריכה הברייתא למצוא חומר בין בזה ובין בזה, כי מאחר שהכתוב אינו מפרש לענין מה הוא פוסל, אילו היה כתוב אחד בלבד, הייתי מעמידו בחמור יותר, שהוא או הנוגח או הרובע.

15. פירשו התוספות, שלפי הסלקא דעתין, פירוש הברייתא הוא כן, [כי הוקשה להם: מה שייך לומר שבנוגח לא עשה אונס כרצון, והרי פסול נוגח לא כתיב, אלא עכשיו אנו באים ללומדו מרובע, מהר"ם]:

לכך אי אפשר ללמוד נוגח מרובע, כי רובע פסלה אותו התורה בין באונס בין ברצון, ואילו נוגח גם אחר שנכתב, אינו פסול באונס שהרי נאמר **"כי יגח"** ולא כשיגחיהו אחרים; ואם כן אף לענין רצון אי אפשר ללומדו מרובע, היות ואין אתה משהו אותם לגמרי.

וביאר עוד, שאם כי פירוש זה דחוק בברייתא, ויותר ניחא לפרש כדחיית הגמרא, מכל מקום הוה משמע לגמרא לפרש כן, משום שהברייתא סתמה לענין מה לא עשה בו אונס

לעולם בכגון דרבעה ולא קטלה ברביעה עצמה, אלא דאתייה לבי דינא וקטלה [הביאו את הנרבעת לבית דין והרגוה], שהרי אף היא חייבת מיתה.

מהו דתימא כמאן דקטלה [כאילו השור הוא מא-א שהרגה] דמי, קא משמע לן!

כלומר, קולא היא ברובע, שאם כי נגרמה מיתה על ידה, מכל מקום אין הבעלים חייבים כופר, ואין אנו מחשיבים את השור כאילו הוא זה שהרג את האשה. (1)

רבא אמר:

לעולם בכגון דרבעה וקטלה ברביעה עצמה הוא שאמרו שהרובע אינו משלם את הכופר; ודקא קשיא לך: למה לא ישלם, והרי מזה לי קטלה בקרנא, מזה לי קטלה ברביעה?!

אימא לך: קרן בוונתו להזיק, האי בוונתו להנאת עצמו הוא, ואם כן אינו בכלל "קרן", ולא חייבה התורה כופר אלא ב"קרן".

ומפרשינן: במאי פליגי אביי ורבא, שלאביי כשקטלה ברביעה חייב כופר, ולרבא אינו חייב בכופר?

אלא לאו, בהכרח שלקטלא הוא שאמרו שחילק הכתוב, שהרי אמרה תורה: "כי יגח" ולא שיגחוהו אחרים"

אמר מר בברייתא שנזכרה בסמוך: "נוגח משלם את הכופר, רובע אינו משלם את הכופר":

ומקשינן עלה: והרי חיבי דמי, באיזה אופן אומרת הברייתא שהרובע אינו חייב כופר, אילימא בכגון דרבעה [מפיק ה"א, הבהמה את האשה] וקטלה [מפיק ה"א] בכך; כך אי אפשר לומר, כי ודאי חייב בעליה בכופר, שהרי:

מה לי קטלה [את האשה] בקרנא, שבזה אמרה תורה שישלמו בעליה כופר, ומזה לי קטלה ברביעה? (18)

ואלא תאמר לפרש שאין הבעלים חייבים כופר בכגון דרבעה, ולא קטלה; אף כך אי אפשר לומר, כי אין זו קולא ברובע, שהרי:

האי דלא משלם כופר, משום דלא קטלה הוא [משום שלא הרגה אותה], והכופר אינו על עבירת השור, אלא משום שנהרג אדם, ואין זה שייך כשנרבעה אשה.

אמר פירש אביי:

שכשחייבה התורה כופר בבהמה שנגחה בקרן, לאו דוקא קרן, אלא הוא הדין על ידי "שן" או "רגל" [ראה בזה לעיל כו א], וכשרבעה להנאתה הרי זה "שן", וכמבואר בהמשך הסוגיא.

1. הקשו התוספות: מה פשע השור, היא הרגה את עצמה שהביאתו עליה?!

ותירצו, דהכא במאי עסקינן בכגון שקפץ עליה השור לרובעה, ומכל מקום חייבת היא

שכתבו התוספות בהבנת הברייתא לפי הסלקא דעתין: מכל מקום הלשון "לא עשה בו", משמע שהכתוב חילק בין אונס לרצון, ואם הכוונה לקרבן, אין לנו כתוב המחלק בדבר, אלא מדין קטלא הוא נלמד; ובהכרח שכוונת הברייתא היא לענין קטלא, שבו אכן חילק הכתוב, כשאמר בפרשת קטלא "לא יגח".

18. היינו משום שסוברת כאן הגמרא,